

Tematický okruh osobnostní a sociální výchovy
HODNOTY, POSTOJE, PRAKTICKÁ ETIKA

**Lekce
11.1**

PŘEMÝŠLÍME O HODNOTÁCH

Anna Pekárková

Mgr. Anna Pekárková

PŘEMÝŠLÍME O HODNOTÁCH

Tematický okruh osobnostní a sociální výchovy

Hodnoty, postoje, praktická etika

Lekce 11.1

Vydalo občanské sdružení Projekt Odyssea

Katusická 712, 197 00, Praha 9

www.odyssea.cz

Počet stran: 49

Vydání 1., 2007

Obrázek na obálce a v textu: © Mgr. Anna Pekárková

© Projekt Odyssea, 2007

ISBN 978-80-87145-18-0

OBSAH:

1	Úvod.....	4
1.1	Smysl lekce	4
1.2	Struktura lekce	5
1.3	Úvodní otázky pro učitele i žáky	6
1.4	Očekávaný výstup lekce.....	8
1.5	Témata a cíle lekce.....	8
2	Jak realizovat tuto lekci.....	9
2.1	TÉMA A – Já a mé hodnoty	9
2.1.1	Cíle	9
2.1.2	Praktická teorie	9
2.1.3	Doporučený postup	11
2.1.4	Evaluace	14
2.1.5	Seznam aktivit.....	14
2.2	TÉMA B - Hodnoty v naší společnosti.....	17
2.2.1	Cíle	17
2.2.2	Praktická teorie	17
2.2.3	Doporučený postup	18
2.2.4	Evaluace	20
2.2.5	Seznam aktivit.....	20
3	Použitá a doporučená literatura	22
4	Podrobný popis vybraných aktivit	23
	A1 Autoři a kritici.....	24
	A2 To je On / Ona	25
	A3 Burza hodnot.....	26
	A4 Rozhlasová debata	27
	A5 Věci, kterých se dokážeme zbavit.....	28
	A6 Zeptej se, co.....	29
	A7 Moje schopnosti.....	30
	A8 Super otec	31

A9 Perfektní matka	32
A10 Vzory	33
A11 Cílové hodnoty	34
A12 Čarodějka	36
A13 Místo po pravici	37
A14 Místa si vymění	38
B1 Dům dětí a mládeže	39
B2 Moje hodnoty tvoje hodnoty	41
B3 Citáty	42
B4 Křesťanství a islám	44
B5 Tři pravidla	46
B6 A co teď?	47
B7 Přehled hodnot	48

1 Úvod

1.1 SMYSL LEKCE

Vážení kolegové,
tento text vznikl jako pomůcka pro učitelské sbory, které chtějí týmově zpracovat osobnostní a sociální výchovu do svého školního vzdělávacího programu a do běžné praxe své školy. Smyslem textu je především:

1. Usnadnit učitelům orientaci v základních pojmech, tématech a cílech osobnostní a sociální výchovy (dále jen OSV).
2. Nabídnout ukázky konkrétních postupů a konkrétních aktivit, které je možno využít ve školní výuce OSV.

Lekce OSV jsou vytvořeny jako *průřezové*. Znamená to, že nejsou rozpracovány pro konkrétní ročník nebo předmět. Rozhodnutí o tom, která témata a které cíle bude škola realizovat v jakém ročníku nebo předmětu, zůstává vždy na konkrétní škole. Lekce by měla být realizována průběžně napříč předměty díky spolupráci celého učitelského sboru. Navíc by měla být obohacena dalšími nápady a zkušenostmi učitelů z dané školy.

Studiu konkrétní lekce by měla předcházet celoškolní diskuse o tom, které osobnostní vlastnosti a sociální dovednosti svých žáků chce škola rozvíjet především.

Doporučujeme, aby učitelé z konkrétní školy nejdříve společně prostudovali, prodiskutovali a naplánovali do ŠVP pouze ty lekce, které odpovídají celoškolním prioritám. Ostatní lekce mohou například používat jen ti učitelé, kteří se specializují na příslušná témata.

Věříme, že Vám text pomůže při hledání právě té Vaší cesty k OSV!

Projekt Odyssea, tým projektu „Zavádění OSV do ŠVP“, 2006-2007

1.2 STRUKTURA LEKCE

Na začátku, v podkapitole *1.3 Úvodní otázky pro učitele i žáky*, stručně přibližujeme čtenářům hlavní témata lekce.

V podkapitole *1.4 Očekávaný výstup lekce* naleznete přesné znění očekávaného výstupu osobnostní a sociální výchovy, ke kterému byla tato lekce vypracována. Jedná se o cílovou vlastnost osobnosti žáka nebo o sociální dovednost žáka, kterou se snažíme rozvíjet.

Podkapitola *1.5 Témata a cíle lekce* obsahuje seznam dílčích dosažitelných cílů, které odpovídají očekávanému výstupu lekce. Dílčí cíle jsou uspořádány do témat označených písmeny A, B, C ...

V kapitole *2 Jak realizovat tuto lekci* naleznete informace o tom, jak můžeme během vyučování naplňovat dílčí cíle OSV. Kapitola 2 je uspořádána podle jednotlivých témat této lekce. Každé téma obsahuje podkapitoly:

- Cíle
- Praktická teorie
- Doporučený postup
- Evaluace
- Seznam aktivit

V kapitole *3 Použitá a doporučená literatura* naleznete přesné informace o zdrojové literatuře.

Poslední kapitola *4 Podrobný popis vybraných aktivit* obsahuje podrobnější popis vybraných aktivit, na které odkazujeme v kapitole 2 (v kapitole 2 naleznete pouze stručnou charakteristiku aktivit).

UPOZORNĚNÍ 1: Cíle lekce je samozřejmě možno naplňovat i mnoha dalšími aktivitami, které v lekci nejsou zmíněny. Výběr konkrétních aktivit a jejich úprava pro danou skupinu a věk žáků je vždy v rukou učitele. Doporučujeme pracovat s lekcí tvořivě.

UPOZORNĚNÍ 2: Důležitým předpokladem pro práci učitele s lekcí OSV je osobní účastnická zkušenost učitele s prožitkovými metodami vzdělávání a postupné ovládnutí těchto metod (plánování cílů, výběr a úprava aktivit, uvádění aktivit, provádění reflexe se žáky, řešení nestandardních situací, sebereflexe učitele...). Vře proto doporučujeme průběžné vzdělávání a výcvik v této oblasti.

1.3 ÚVODNÍ OTÁZKY PRO UČITELE I ŽÁKY

Následující otázky zaměřují pozornost na témata této lekce. Umožňují vybavit si vlastní zkušenosti s danou problematikou. Pomáhají objevit smysl a užitek rozvíjených dovedností.

Pokud si na otázky sami odpovíme, můžeme je s porozuměním položit svým žákům při realizaci této lekce ve vyučování.

- V jaké situaci jste naposledy přemýšleli o hodnotách?
- Proč chcete děti učit o hodnotách?
- Co považujete za hodnotu?
- Co považujete za hodnotu ve svém životě?
- Čeho byste se určitě nechtěli v životě vzdát?
- Co byste si přáli, kdyby vám kouzelný dědeček nabídl splnit jedno jakékoli přání?
- Jaké chování jste v poslední době u někoho zaznamenali a určitě ho neschvalujete? Proč, co vám na něm vadí?
- Čeho si na jiných lidech vážíte?
- Uveďte jednu vlastnost, za kterou vás někdy někdo pochválil.
- Co si myslíte, že byste nikdy neudělali? Proč?
- Co je potřeba na světě nejvíce chránit? Co je nejdůležitější pro svět?
- Kdo, podle vašeho názoru, považuje za důležité úplně jiné věci než vy? Proč?

Učitel: „Čeho si na jiných lidech vážíte?“

Žák: „Já si vážím upřímnosti.“

1.4 OČEKÁVANÝ VÝSTUP LEKCE

Žák reflektuje hodnoty (osobní žebříček hodnot, hodnoty druhých lidí).

1.5 TÉMATA A CÍLE LEKCE

TÉMA A - Já a mé hodnoty

- Žák popíše vlastními slovy, jak rozumí slovu hodnota.
- Žák uvede několik hodnot, se kterými se již v životě setkal.
- Žák popíše, který člověk je / by mohl být jeho vzorem.
- Žák vymezí hodnoty, se kterými se ztotožňuje a se kterými ne.
- Žák si ujasní a znázorní svůj žebříček hodnot, zdůvodní proč jsou pro něj některé hodnoty důležitější než jiné.
- Žák srovná hodnoty své a lidí, kterých si váží.
- Žák se zamyslí nad tím, jaké výhody mu v životě přináší, že má vlastní žebříček hodnot.
- Žák se zamyslí, jak se jeho hodnoty projevují v jeho chování.
- Žák v modelové situaci předvede, jak se konkrétní hodnoty projevují v chování.

TÉMA B – Hodnoty v naší společnosti

- Žák se seznámí s obecně uznávanými hodnotami v naší společnosti.
- Žák popíše svůj postoj k předloženým hodnotám.
- Žák najde shody a rozdíly mezi různými hodnotovými žebříčky.
- Žák zdůvodní odlišnost jednotlivých hodnotových žebříčků.
- Žák v modelové situaci předvede, jak se konkrétní společenské hodnoty projevují v chování.
- Žák rozpozná v předvedené situaci, které hodnoty se v ní projevují a které jsou chováním porušovány.

2 JAK REALIZOVAT TUTO LEKCI

2.1 TÉMA A – JÁ A MÉ HODNOTY

2.1.1 Cíle

- Žák popíše vlastními slovy, jak rozumí slovu hodnota.
- Žák uvede několik hodnot, se kterými se již v životě setkal.
- Žák popíše, který člověk je / by mohl být jeho vzorem.
- Žák vymezí hodnoty, se kterými se ztotožňuje a se kterými ne.
- Žák si ujasní svůj žebříček hodnot, zdůvodní proč jsou pro něj některé hodnoty důležitější než jiné.
- Žák srovná hodnoty své a lidí, kterých si váží.
- Žák se zamyslí nad tím, jaké výhody mu v životě přináší, že má vlastní žebříček hodnot.
- Žák se zamyslí, jak se jeho hodnoty projevují v jeho chování.
- Žák v modelové situaci předvede, jak se konkrétní hodnoty projevují v chování.

2.1.2 Praktická teorie

Tuto lekci považujeme za výchozí pro další lekce jedenáctého tematického okruhu „Hodnoty, postoje, praktická etika“.

Co jsou hodnoty

Hodnotu můžeme z pedagogického hlediska vymezit jako význam, který připisujeme materiálním či duchovním ideálům společnosti. Je jich mnoho a není lehké se v nich zorientovat.

V naší společnosti považujeme za obecně přijatelnou hodnotu takovou, která prospívá jak člověku, který ji vyznává, tak i lidem, s nimiž v duchu této hodnoty jedná.

Jak hodnoty dělíme

Hodnoty dělíme do různých skupin podle toho, k čemu se vážou. Například na pracovní, hmotné, duchovní, vzájemného fungování, estetické, morální a etické.

Příklady hodnot

Spolupráce, pomoc, různost lidí, svoboda názoru, zdraví, lidství, odpovědnost, spolehlivost, spravedlnost, štěstí, respekt, rozum, bohatství, věda, samostatnost, prosociální chování, krása, pravda, svoboda, přátelství, láska, tolerance, spravedlnost.

Význam hodnot v našem životě

Hodnoty nám pomáhají orientovat se ve světě, rozhodovat se. Každý člověk má určité hodnoty, které uznává. V případě, že se s nimi ztotožní a zvnitřní je, stanou se normami jeho chování.

Naše hodnoty jsou vždy subjektivní

Naše postoje k materiálním a duchovním ideálům společnosti se vždy více či méně odlišují od postojů druhých lidí. Například z hlediska některých fanatiků, kteří upalovali čarodějnice, bylo upálení jediné možné a prospěšné řešení jak pro ně osobně, tak pro společnost. Postoj „čarodejnic“ k této otázce byl obvykle zcela odlišný.

Morální hodnoty

Morální hodnoty jsou ty, podle kterých posuzujeme své skutky jako dobré nebo zlé.

Hodnoty našich žáků

Každý žák si ze své rodiny přináší do života určitý žebříček hodnot. Vzhledem ke kulturním odlišnostem v naší společnosti se od sebe výrazně liší. Každý žák si ze své rodiny přináší určité hodnoty. Cílem OSV není tyto hodnoty dětem brát či je o jiných přesvědčovat. Cílem OSV je žáky seznámit se širokým spektrem hodnot a reflektovat je, označit ty hodnoty, které jsou žádoucí zejména pro mezilidské vztahy. Naším cílem je osobnostní rozvoj žáka, který mu pomůže lépe se orientovat v různorodém světě. Zkusme v hodinách poskytnout žákům prostor, aby si vyjasnili:

- se kterými hodnotami se ztotožňují,
- které se jim líbí a chtěli by je přijmout,
- které se jim nelíbí, ale respektují je,
- které jsou za jejich osobní hranicí a nechtějí je tolerovat,
- které jim usnadní pohyb v mezilidských vztazích a které naopak.

Co je to hodnotový žebříček

Každý člověk má svůj vlastní žebříček, neboli systém hodnot. Je to hierarchicky uspořádaný seznam hodnot, který odráží naše nejniternější poznání a hodnocení světa.

Dle různých žebříčků, pohledů na svět, se různí lidé staví k situacím a jejich řešení velmi odlišně. Hodnoty se tedy projevují v našich činech, v jednání s lidmi, v hodnocení druhých, v citech a postojích.

Jak učit o hodnotách žáky vzhledem k jejich psychickému vývoji

Malé děti nejsou schopny výraznější abstrakce. I přesto společenské hodnoty a normy vnímají poměrně citlivě. Podřizují se řádu bez zpochybnění, věří pravdám rodičů a učitelů. Umějí však popisovat své pocity a ty se mohou stát pro nás výchozími k reflexi skutečnosti. Můžeme se ptát: „Co se ti líbí, nelíbí okolo tebe?“ „Jak by to mělo vypadat, aby se ti to líbilo více?“ „Co chceš, aby se změnilo?“ Učme žáky otevřeně komunikovat a popisovat své pocity.

Se staršími žáky lze mluvit o důsledcích, které bude mít jejich jednání pro ně, pro okolí, a vycházet při hodnocení možných řešení z těchto dopadů.

Ve starším školním věku začíná žák dospívat a mění se výrazně i jeho myšlení. Pubescent už neuvažuje jen v dimenzích aktuální skutečnosti, mění se jeho způsob myšlení, je schopen přemýšlet abstraktně, tedy i o možnostech, které nejsou. Využijme tedy co nejvíce nového myšlenkového potenciálu starších žáků. Vymýšlejme možnosti, varianty, důsledky, příčiny a nebojme se zajít hluboko.

Přesahy k ostatním kapitolám

Hodnoty jsou jednou ze součástí motivace. Můžeme tedy rozhovory se žáky směřovat také k tomu, aby rozpoznali, která hodnota stála za motivem konkrétního chování. „Proč jsem se tak zachoval?“ „Jak se tato hodnota projevuje v chování lidí?“ „Jaké hodnoty asi vyznává člověk, který se takto zachová?“ Motivace má širší souvislosti a je obsažena v Lekci OSV 2.1 Poznáváme svou osobnost.

Hodnoty se také úzce vážou k pravidlům ve třídě, kterým se věnuje Lekce OSV 7.1, jejich tvorba či reflexe nám nabízí praktickou práci s hodnotami. Hodnoty mají silný vliv i na mezilidské vztahy a komunikaci, projevují se v nich prakticky nejčastěji. Můžeme se zaměřit na interpretaci chování a slov lidí. „Co tím sleduje?“ „Proč to říká?“ „Co je pro něj v tento okamžik důležité?“ „Čeho chce dosáhnout?“

Další směřování otázek týkajících se hodnot obsahuje lekce o rozhodování v eticky sporných situacích (Rozhodujeme se zodpovědně a jednáme eticky 11.7), která využívá i metody mravních dilemat.

2.1.3 Doporučený postup

- Je-li naším hlavním cílem, aby žáci poznatky zvnitřnili, jeví se jako výhodnější cesta podávání zpětné vazby, než nařizování, poučování a znásilňování.
- Chceme-li zjistit, jak žáci situaci hodnotí, je lepší ptát se jich, zda bylo jednání – rozhodování v souladu s normami, než zjišťovat, zda bylo

špatné či dobré. Každý hodnotový žebříček totiž posuzuje chování z jiného pohledu.

- ◆ **U mladších žáků** se můžeme k hodnotám a normám chování dostat přes jednoduché otázky „Co tě štve ve škole?“ „Co je pro tebe hodně důležité?“ „Co by sis přál, kdybys měl jedno kouzelné přání?“

 - Mosty k obecnému musí u mladších žáků tvořit učitel. Je dobré vždy vycházet z praktických situací, které nastávají ve třídě a škole. Pracovat s tím, jak situace reflektují žáci, abychom používali jejich jazyk a pohybovali se v prostoru, kterému porozumí.
 - Je dobré mladším žákům sdělovat, že hodnoty jsou různé. Také osobní názor učitele je důležitý. („Pro mě je důležité...“ „Já si myslím...“ „Já bych udělal...“) Učitel funguje jako velmi silný vzor. Může užívat zpětné vazby či sebeotevření. U starších žáků stačí jejich poznatky a názory shrnout.
- ◆ Na počátku provedeme s žáky zcitlivění na téma hodnoty.
 - Například kolečkem: „Co je pro Tebe hodnotné?“ „Čeho si vážíš?“ Vedeme žáky k tomu, aby každý svůj výrok co nejkonkrétněji vysvětlil – popsal chování či činy.
 - Nebo aktivitou Autoři a kritici.
- ◆ Prožitkovou aktivitou, která reflektuje mé hodnoty, je hra Místo po mé pravici A 13.
- ◆ Uděláme se žáky velký brainstorming na téma hodnoty (viz Zásobník metod používaných v OSV). Strukturujeme poté poznatky do kognitivní mapy, kterou necháme po celou dobu probíraného tématu viset ve třídě. Můžeme se k ní během aktivit vracet.
- ◆ Pro hlubší uvědomění mého vlastního pohledu na svět a osobitosti žákových priorit zařadíme aktivitu A2 To je on/ona.
- ◆ Zadáme žákům domácí úkol, aby zapisovali věty a výroky lidí. Společně určíme, na jaké hodnoty výroky odkazují. Následně porovnáme, které z těchto výroků používáme i my, a tím nám pomohou identifikovat naše vlastní hodnoty.
- ◆ Pro ujasnění si, jak se hodnoty projevují v naší mluvě, můžeme nechat dvojice žáků vymýšlet věty k různým hodnotám.
- ◆ Prožitkovou aktivitou, která vede k uvědomění si významu věcí pro mě samého, je hra Místa si vymění A 14.
- ◆ Celostní prožitková hra Čarodějka A12 umožňuje žákům hluboký zážitek vlastních hodnot.
- ◆ Stěžejní aktivitou pro ujasnění vlastního žebříčku hodnot je A3 Burza hodnot, či B2 Moje hodnoty tvoje hodnoty. Můžeme zařadit jen jednu

dle podmínek třídy. Reflexí přesahujeme do reálného života: „Které jednání je / není v souladu s tvým žebříčkem hodnot?“ „V čem se tvůj žebříček shoduje / liší s tvou rodinou?“ „V čem se domníváš, že by se odlišoval od žebříčku starší generace?“

- ◆ Za domácí úkol můžeme nechat žáky udělat malý sociologický výzkum. Každý položí otázku „Co je pro tebe nejdůležitější?“ pěti různým lidem. Odpovědi srovnáváme vzhledem k pohlaví a stáří respondentů.
- ◆ Společně s žáky zavedeme debatu na téma: **Jak mi pomáhají hodnoty rozhodovat se v různých situacích?**
 - Necháme žáky vymýšlet různé situace, ve kterých se orientují podle svých hodnot. V případě, že žáci popisují nějakou situaci, je dobré vyvarovat se hodnocení a spíše se pít po důsledcích dané situace a uvádět příklady. Diskuse by neměla být kritická vůči osobám žáků. Vedme žáky k popisu jejich pocitů a postojů. „Takové chování prožívá většina lidí jako špatné, zlé, příjemné, vstřícné...“ Situaci a její důsledky můžeme reflektovat se žáky: „Jak ty prožíváš takovou situaci? Jak to lidé obvykle vnímají? Jaké reakce jsi již zaznamenal?“, nebo použít sebeotevření: „Já takou situaci prožívám...“ Chceme-li abstrahovat k obecnějšímu pojmu, nevyhýbejme se ani v tomto kontextu popisu prožívání. „Většina lidí takové chování prožívá jako zlé a nazývá je lež.“
- ◆ Necháme žáky ve dvojicích sehrát modelovou situaci, ve které každý z nich bude vystupovat v souladu se svými hodnotami. V reflexi se dotkneme i toho, kdo si kterou hodnotu vybral.
- ◆ Starší žáky můžeme postupem „řeka“ (viz Zásobník metod používaných v OSV) nechat definovat slovo hodnota.
- ◆ Nástavbovými aktivitami, které již zahrnují motivaci a rozhodování v praktických situacích, jsou Rozhlasová debata; A co teď; Věci, kterých se dokážeme zbavit.
- ◆ Při provádění aktivit vždy v reflexích sledujeme, jaký je osobní vztah dětí k jednotlivým hodnotám. „Která hodnota se ti líbí nejvíce?“ „Které hodnoty tě vůbec neoslovují?“ „Co si pod tímto pojmem představuješ?“ „Jak se asi chová člověk, pro kterého je toto důležité?“
- ◆ Chceme-li zdůraznit relativnost hodnot, můžeme:
 - Nechat děti vymyslet příběh, ve kterém se všichni důsledně orientují pouze na jednu hodnotu. „Jak by to vypadalo, kdyby byly pro všechny lidi důležité a nejdůležitější jenom peníze?“ (rodina, životní prostředí...).

2.1.4 Evaluace

- Žáci dostanou dotazník, ve kterém odpoví na otázky:
 - Čeho si vážíš u svých spolužáků?
 - Co je to hodnota?
 - Uveď pět hodnot.
 - Které hodnoty jsou pro tebe osobně důležité a proč?

2.1.5 Seznam aktivit

Číslo a název aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Vzdělávací období
A1 Autoři a kritici	Žáci se zamyslí nad pojmy Dobra a Zla. Porovnají své pojetí s názory spolužáků, vznikne prostor pro výměnu názorů.	2, 3
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A2 To je On / Ona	Každý žák si nakreslí svůj vzor a napíše do něj jeho charakteristiky.	1, 2, 3
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A3 Burza hodnot	Žáci mezi sebou vyměňují cedulky s hodnotami, až si každý z nich sestaví vlastní žebříček hodnot	2, 3 (po úpravě 1)
Zdroj: autor neznámý, upravilo o.s. Projekt Odyssea		
A4 Rozhlasová debata	Žáci ve skupinách připraví debatu na téma Hodnoty v našem životě.	2, 3
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A5 Věci, kterých se dokážeme zbavit	Žáci během vyprávění příběhu uvažují o významu svých hodnot.	1, 2
Zdroj: LEN CZ, L. a kol. <i>Etická výchova, Metodický materiál</i> . Praha: Luxpress, 2005. str.82.		

A6 Zeptej se, co...	Žáci pokládají ostatním otázky a porovnávají hodnoty své a ostatních.	2 (po úpravě 1,3)
Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. <i>Klíčové kompetence a jejich rozvíjení</i> . Praha: Portál 2001. str. 363.		
A7 Moje schopnosti	Žáci se rozmisťují po prostoru dle toho, jak hodnotí své výkony.	1,2
Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. <i>Klíčové kompetence a jejich rozvíjení</i> . Praha: Portál 2001. str.363.		
A8 Super otec	Žák kreslí, píše a zamýšlí se nad ideálním vzorem muže.	2,3
Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M. <i>Hry do kapsy VIII</i> , Praha: Portál, 2003.		
A9 Perfektní matka	Žák kreslí, píše a zamýšlí se nad ideálním vzorem ženy.	2,3
Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: <i>Hry do kapsy VIII</i> , Praha: Portál, 2003.		
A10 Vzory	Žák hledá kladné vzory, které chce následovat, lepší a vystříhuje postavy vzorů.	1,2,3
Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: <i>Hry do kapsy VIII</i> , Praha: Portál, 2003.		
A11 Cílové hodnoty	Žák přiřazuje hodnotám čísla podle toho, jak jsou pro něj významné. Ujasňuje si vlastní žebříček hodnot.	1,2,3
Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: <i>Hry do kapsy VIII</i> , Praha: Portál, 2003.		
A12 Čarodějka	Realizace ideálně venku, lze upravit pro třídu. Hráči prochází územím čarodějky, aby se dostali ke splnění svého životního cíle.	2,3
Zdroj: HRKAL, J., HANUŠ, R.: <i>Zlatý fond her III</i> , Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-660-8. s.47		

A13 Místo po pravici	Žáci sedí v kruhu, podávají si vzájemně pozitivní zpětnou vazbu.	1,2,3
Zdroj: Šimanovský, Z.: <i>Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu</i> . Praha: Portál, 2002. s. 98.		
A14 Místa si vymění	Žáci sedí v kruhu, jeden ve středu stojí, snaží se se posadit. Hledá, co má společného ostatními.	1,2,3
Zdroj: autor neznámý, upravilo o.s. Projekt Odyssea		

2.2 TÉMA B - HODNOTY V NAŠÍ SPOLEČNOSTI

2.2.1 Cíle

- Žák se seznámí s obecně uznávanými hodnotami v naší společnosti.
- Žák popíše svůj postoj k předloženým hodnotám.
- Žák najde shody a rozdíly mezi různými hodnotovými žebříčky.
- Žák zdůvodní odlišnost jednotlivých hodnotových žebříčků.
- Žák v modelové situaci předvede, jak se konkrétní společenské hodnoty projevují v chování.
- Žák rozpozná v předvedené situaci, které hodnoty se v ní projevují a které jsou chováním porušovány.

2.2.2 Praktická teorie

Jak seznamovat s hodnotami?

Chceme-li děti seznamovat s hodnotami, měli bychom je seznámit se širším spektrem morálních hodnot a principů, včetně socio-historického kontextu, k němuž se vztahují. Naším cílem je vést žáky k hlubšímu přemýšlení o vybraných etických problémech a k uvědomění si relativnosti hodnot.

Obecně uznávané hodnoty v naší společnosti

Hodnoty, se kterými se setkáváme, vycházejí z historického dění. Zahrnují tradici římskou – poznávání pravdy; židovskou – desatero; evropský středověk – křesťanství a rytířství; novověk – víru v rozum; zkušenost druhé světové války – nejistotu a zpochybnění všech dosavadních hodnot; současnost – příchod ekonomie, trhu, flexibilitu. Máme různé úmluvy a dohody o tom, co naše země bude respektovat a dodržovat (např. Úmluva o právech dítěte). V nich se projevují hodnoty, které uznává naše společnost.

Hodnoty okolo nás

Mnoho textů a pořekadel nás orientuje na hodnoty. Příkladem typických hodnotových žebříčků jsou Desatero a Pět bodů víry. Citáty Sokrata nás naopak orientují k rozumu. Různé citáty vyzdvihují rozličné hodnotové orientace. Můžeme je využívat k inspiraci pro rozhovory se žáky.

Postoj k hodnotám

Každý člověk se vztahuje ke světu jinak. Postoj k hodnotám je ovlivněn nejen poznatky, ale i citem. Bavit se o vlastních hodnotách je tedy pro každého poměrně osobní záležitost. Musíme být citliví k projevům žáků, vytvářet bezpečné prostředí pro jejich rozvoj.

Morální hodnoty a normy

Ani pár žáků v naší třídě se snadno neshodne na jednotném hodnotovém žebříčku. Některé hodnoty jsou ale obecněji uznávány. Tyto hodnoty nám pomáhají udržovat naši společnost. Z nich vyplývají normy, které všichni dodržujeme. V případě, že se někdo rozhodne je nerespektovat, musí počítat s následky svého rozhodnutí.

Tolerance

„Ne vše, co nazýváme tolerancí je správný morální vztah. Ke zlu a násilí nesmíme být nikdy tolerantní. Každý slušný člověk by se měl ozvat, když vidí nespravedlnost. Tolerovat ji není projevem naší svobody, ale naopak naší zbabělosti.“ (Kratochvílová-Meidzgová: 1996, str. 56 - 57)

Hodnoty a nauka

Téma této části se v mnohém obsahově kryje s občanskou výchovou. Nechceme ale, aby byl žák odsunut teoriemi a slovy do pozadí. Právě naopak, chceme, aby poznal, kterým z mnohých směrů se on sám chce ubírat.

Abychom se vyhnuli pouhému teoretizování, je důležité mít stále na vědomí, že nám nejbližším reprezentantem společnosti je školní třída. Vycházejme tedy z ní.

2.2.3 Doporučený postup

- ◆ Na téma můžeme žáky naladit některými citáty.
- ◆ Zcitlivění. Žáci chodí prostorem, na cinknutí se zastaví a učitel řekne nějakou hodnotu. Každý žák samostatně ztvární vyřčenou hodnotu (vytvoří sochu) - viz příklady hodnot str.10.
- ◆ K tématu „Hodnoty a naše třída“ můžeme žáky nechat vytvořit živé obrazy na téma „Co je pro naši třídu důležité“ či „Čeho si na naší třídě vážím“. Během prezentace obrazů mohou ostatní hádat, co obraz znázorňuje.
- ◆ Do příští hodiny můžeme zadat žákům úkol pozorovat a zachytit (popsat) v jejich třídě co nejpřesněji situaci, ve které je chování jejich spolužáků ovlivněno hodnotami. Při společném sdílení pozorovaných situací doporučujeme neuvádět jména, v rozboru se můžeme zaměřit i na to, kterých hodnot jsme si nejvíce všímali.
- ◆ Můžeme s dětmi hovořit o hodnotách vzhledem k pozorovanému jednání, př. ve třídě, na ulici, ve filmu, divadle, ...
- ◆ Žáci zdramatizují situaci, která se odehrála v jejich třídě v minulých dnech, ve které cítí, že bylo chování ovlivněno hodnotami některé z vystupujících postav. Ostatní žáci poznávají, které hodnoty byly nejsilněji zastoupeny. V případě, že je situace nosná, můžeme navázat

úkolem: Přehrajte danou situaci ještě jednou, ale postavy budou mít jiné hodnoty. (Př.: Zkuste nyní ztvárnit stejnou scénu, ale pro Petra budou důležitější peníze než přátelství s Janem.)

- ◆ Žáky vyzveme, aby uvedli několik hodnot, se kterými se již v životě setkali. Sepíšeme je na tabuli a společně s žáky zkusíme přijít na vše, co s nimi souvisí. „Jak asi vznikly? Kdy? Kdo je prosazoval? Jsou v dnešní době aktuální? Kteří lidé je považují za důležité?“ Starším žákům můžeme tento „detektivní“ úkol zadat jako samostatnou práci do skupin.
- ◆ **Mladším žákům** můžeme problematiku hodnot v naší společnosti přiblížit:
 - Vezmeme je na návštěvu kostela (ukážeme obrázky) a oproti tomu popíšeme, v jakých poměrech v té době lidé žili. „Co nám to říká o lidech v dané době?“ „Proč pro ně byla víra důležitá?“ „Je pro nás něco dnes tak důležité?“ „Do čeho dnes dává naše společnost hodně peněz?“ „Jak je to ve tvé rodině?“ „S tebou?“ „Čím trávíš hodně času?“ „Do čeho investuješ?“ Žákům můžeme ukázat, jak se hodnoty odvíjejí od našich tradic, vychází z našich myšlenek...
 - Čteme příběh a žáci zvedají barvy (šátky, fáborky, papíry) dle toho, jak se jim k náladě a obsahu textu hodí.
 - Přečteme krátký příběh a žáci v jeho závěru položí do středu kruhu barvu, kterou pro ně má. „Proč jsi vybral právě tuto barvu? Co znamená? Co v příběhu ji mělo? Co v něm bylo důležité?“
- ◆ Seznámíme žáky s pěti sloupci víry a s desaterem (viz aktivita B4).
- ◆ Můžeme zařadit aktivitu B3 Citáty.
- ◆ Můžeme zadat domácí úkol: sbírat výstřižky z novin či jiné materiály, které připomínají konkrétní hodnotu. Při burze materiálů se bavíme o tom, co se shánělo nejnáze, čeho máme více, méně, co to říká o naší společnosti, atd. Můžeme nechat žáky vytvořit koláže ke konkrétním hodnotám.
- ◆ Žáci výtvarně ztvární pomník hodnoty, kterou si sami zvolí. Aktivitu předem ohlásíme, žáci si mohou přinést cokoli, tvořit trojrozměrné dílo, koláž, oslavnou ódu atd.
- ◆ Zařadíme aktivitu B5 Tři pravidla.
- ◆ Přesah do všedních situací nabízí aktivita B6 A co teď?

2.2.4 Evaluace

- Žáci vypracují ve čtveřicích naučný plakát (velikost A1) na téma „Hodnoty naší společnosti“. Plakát má být dokonalou didaktickou pomůckou pro výuku tohoto tématu. Má informovat o všem, co o hodnotách víme. Vybízíme žáky, aby byl co možná nejnázornější, obsahoval obrázky, grafy, seznamy atd.

Plakáty rozvěsíme ve třídě a hodnotíme jejich informační i grafickou hodnotu, vyzdvihneme jejich kvality pro výuku.

2.2.5 Seznam aktivit

Číslo a název aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Období
B1 Dům dětí a mládeže	Žáci si během diskuse vyzkouší obhajovat různé hodnoty v různých rolích.	3
Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M.: <i>Klíčové kompetence a jejich rozvíjení</i> . Praha: Portál 2001. str. 361.		
B2 Moje hodnoty tvoje hodnoty	Žáci si během hry vyjasňují své hodnoty a hodnoty ostatních.	1,2,3
Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M.: <i>Klíčové kompetence a jejich rozvíjení</i> . Praha: Portál 2001. str.366.		
B3 Citáty	Žáci si ujasňují své názory na citáty, diskutují o nich.	2, 3 (po úpravě 1)
Zdroj: Projekt Odyssea, KRATOCHVÍLOVÁ-MEIDZGOVÁ, J.: <i>Etika pro střední školy</i> . Praha: Kvarta, 1996.		
B4 Křesťanství a islám	Pět sloupů víry a desatero	2,3 (po úpravě 1)
Zdroj: Projekt Odyssea, LENCZ, L. a kol.: <i>Etická výchova, Metodický materiál 2</i> . Praha: Luxpress, 2005. str. 64 a 70.		

B5 Tři pravidla	Žáci přemýšlejí o pravidlech a normách, které úzce vycházejí z hodnotové orientace. Reflexí můžeme sledovat vztah pravidel k hodnotám.	3
Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M.: <i>Klíčové kompetence a jejich rozvíjení</i> . Praha: Portál 2001. str.316 a 317.		
B6 A co teď?	Žáci vymýšlejí různá řešení problémové situace, která zdramatizují.	2,3 (po úpravě 1)
Zdroj: autor neznámý, upravilo o.s. Projekt Odyssea		
B7 Přehled hodnot	Žák přiřazuje instrumentálním hodnotám čísla podle toho, jak jsou pro něj důležité.	2,3 (po úpravě 1)
Zdroj: HERMOCHOVÁ S., NEUMAN, J.: <i>Hry do kapsy III.</i> , Praha: Portál, 2003.		

3 POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA

BELZ, H., SIEGRIST, M.: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001.
ISBN: 80-7178-479-6

EYROVI, L.a M.: *Jak naučit děti hodnotám*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-360-9.

FIŠAROVÁ, G.: *Morální výchova*. Ke stažení na:
<http://www.kpg.zcu.cz/capv/HTML/112/112.pdf>. (30.1.2007)

HERMOCHOVÁ S., NEUMAN, J.: *Hry do kapsy III*, Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-817-1.

KRATOCHVÍLOVÁ-MEIDZGOVÁ, J.: *Etika pro střední školy*. Praha: Kvarta, 1996.
ISBN 80-75570-73-4.

LENCZ, L. a kol.: *Etická výchova, Metodický materiál 2*. Praha: Luxpress, 2005.
ISBN 80-7130-116-7.

NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: *Hry do kapsy VIII*, Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-984-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000.
ISBN 80-7178-308-0.

4 PODROBNÝ POPIS VYBRANÝCH AKTIVIT

A1 Autoři a kritici

Cíl Vyladění na problematiku hodnot

Věk 10 +

Čas 80 min

Postup

Každý žák v roli autora moudrých textů samostatně napíše pojednání „Co je Dobro“ nebo „Co je Zlo“. Texty necháme autory nazvat a následně vyvěsit po třídě.

Poté v rolích literárních kritiků procházíme prostor samostatně, či ve dvojicích, a ke čteným textům si každý píše odborné postřehy a poznámky ke kritériím:

1. Text, se kterým nejvíce souhlasíš.
2. Text, který se nejvíce liší od tvého osobního názoru.
3. Myšlenka, která mě nikdy nenapadla.
4. Najdi tři texty, jejichž autoři se v názorech shodují.
5. Najdi dva texty, které se od sebe radikálně odlišují.

Následně kritici vytvoří odborná sdružení, cca po pěti lidech, a každé sdružení vypracuje prezentaci svých odborných názorů na těchto pět témat (můžeme nabídnout balicí papír pro grafické znázornění názorů). U některých bodů mohou kritici uvést i více příkladů.

Může následovat odborná debata kritiků.

Dle věku dětí můžeme uzpůsobit počet a typ kritérií ke čtení.

Zdroj: o. s. Projekt Odyssea.

A2 To je On / Ona

Cíl Žák popíše, který člověk je/by mohl být jeho vzorem

Věk 6 +

Čas 45 min

Postup

Debata s žáky „Co je to vzor?“ „Komu bych se chtěl podobat?“ „Koho obdivuji?“ „Kteří lidé jsou jiným lidem vzorem?“

Každý žák se zamyslí, kdo je jeho vzorem. Poté nakreslí na papír (min A5) co nejpřesněji svůj vzor v pro něj typické pozici. Následně do postavy či kolem ní vepíše její vlastnosti, názory, postoje, činy, slova, zážitky..., zkrátka vše, co ho k dané postavě napadá a je pro ni charakteristické. Texty ať jsou psány do těla k místům, ze kterých vycházejí (činy – ruce, cesty – nohy, řeč – pusa...)

Reflektující otázky

- Uveď příklad ze života, kdy jsi se řídil podle svého vzoru.
- Jaké tvé chování ovlivňuje tvůj vzor?
- V čem se od svého vzoru lišíš a chceš se mu přiblížit?
- V čem se svému vzoru podobat nechceš?

Zdroj: o. s. Projekt Odyssea

A3 Burza hodnot

Cíl Žák si ujasní svůj žebříček hodnot

Věk 12+

Čas 45 min a 45 min (lze rozdělit)

Postup

Každý žák obdrží deset papírků, na každý z nich napíše jednu hodnotu. Následně je všechny vybereme a smícháme v klobouku.

Každý žák dostane pracovní list s deseti okénky. Úkolem žáků je vlepit do nich vlastní žebříček hodnot podle významu od nejvyšší po nejnižší. Vlepovat ale můžeme pouze cedulky z klobouku. Každý žák si vylosuje deset cedulek, které může následně se spolužáky vyměňovat. Ve chvíli, kdy je s výběrem spokojený, může si hodnoty vlepit na svůj papír.

Reflexe

- Kterou cedulku – hodnotu bylo nejtěžší získat?
- Proč jsou pro tebe některé hodnoty důležitější?
- Popiš situaci, ve které jsi se zachoval podle svých hodnot, ideálů.
- V jakých situacích se chováš s rozporu se svými hodnotami?

Zdroj: autor neznámý, upravilo o.s. Projekt Odyssea

A4 Rozhlasová debata

Cíl Žák se zamyslí, jaké výhody mu v životě přináší, že má vlastní žebříček hodnot

Věk 10+

Čas 45 min

Postup

Žáci v pětičlenných skupinách připraví rozhlasovou relaci. Budou zastávat role: moderátor, odborník na hodnoty, paní z ulice, studentka z Ghany a doktor. Relace bude na témata „Hodnoty v našem životě“ a bude probíhat formou debaty pozvaných hostů.

U starších žáků můžeme moderátorovi dát některé otázky, které musí vnést do diskuse. Př.: „Co je pro vás hodnotou?“ „Jak hodnoty ovlivňují váš život?“ „Co si myslíte o žebříčku hodnot českých žáků?“ „Co lidem přináší, když mají svůj žebříček hodnot?“ Žáci si debatu během desíti minut připraví. Během „pouštění“ jednotlivých debat, budou mít všichni posluchači zavřené oči, aby byla relace autentičtější.

Reflexe:

- Jaké pro vás bylo hovořit o vašich hodnotách?
- Stalo se vám, že jste se setkali s člověkem, který měl jiný žebříček hodnot než vy? Jak se to projevovalo? Jak jste na to reagovali?
- Jaké to pro vás bylo, když jste museli klást jiným lidem otázku o jejich hodnotách?
- Kterou z hodnot, jež máte na vrcholu svého žebříčku hodnot vy, by podle vás dali na stejné místo svého žebříčku hodnot i vaši spolužáci?

Zdroj: o. s. Projekt Odyssea

A5 Věci, kterých se dokážeme zbavit

Aktivita 13.5

Věci, kterých se dokážeme zbavit

Stupeň: II., III.

Čas: 30 minut

Cíl: Uvědomit si jak relativní je hodnota a důležitost věcí, které máme: jiná věc je citový vztah, jiná věc je životní důležitost věcí a jiná věc je vyjádření jejich ceny v penězích.

Děti se zamyslí a na 10 lístečků si napíší 10 věcí, kterých si ony ze všech věcí nejvíce cení. Potom jim začneme vyprávět nějaký dobrodružný příběh o tom, jak jsme se vydali na cestu do dalekého světa a vzali jsme si s sebou těch 10 nejcennějších věcí, které teď máme s sebou. V příběhu nám do cesty vstupují rozličné překážky a abychom je překonali, potřebujeme se vždy vzdát jedné věci (dát jeden lísteček). Každé dítě si při jednotlivé překážce zvolí, které věci se vzdá, a označí si ji číslem. Jsou to čísla od 1 do 10, které se píší postupně s odevzdáváním lístečků 1 až po 10. Příběh končí, když mají už jen jednu věc, tu nejvzácnější a dostávají se přitom do nejtěžší zkoušky, při které zápasí o svůj život. Otázka, na kterou mají odpovědět na zvláštním lístečku zní: jak jim nyní tato věc může pomoci zachovat si život.

Po skončení vyprávění si každý žák udělá 3 různá řazení svých 10 věcí. V 1. seznamu budou věci uspořádané podle citového vztahu k nim od nejmenšího k největšímu, ve 2. seznamu podle jejich ceny v penězích a ve 3. seznamu podle jejich životní důležitosti. Potom každý porovnává, kterému seznamu se nejvíce přiblížila postupnost věcí při odevzdávání na překážkách, a nakonec všichni společně uvažují nad tím, o čem to svědčí a jaké hodnoty se tím prezentují. Rozhovor v této části se už netýká jednotlivých osob, ale hodnot.

Zdroj: LENCZ, L. a kol. *Etická výchova. Metodický materiál*. Praha: Luxpress, 2005. str.82.

A6 Zeptej se, co...

Toto cvičení slouží jednak k bližšímu poznání sebe samého, jednak k porovnání vlastních představ o hodnotách s představami svého okolí.

Materiál

Pro každého účastníka kartička a tužka.

Provedení

Účastníci nejprve napíší na kartičku jméno dotazovaného a pak formulují otázku, například: Viktor: „V čem vidíš smysl života?“, Sylva: „Jednáš vždycky poctivě?“, Mikuláš: „Co děláš ve svém volném čase?“ Ten, kdo se ptá, si má už při kladení otázky představit odpověď dotázaného a k tomu i jeho mimiku a gestiku.

Kartičky se posbírají, zamíchají a vedoucí kurzu přednese napsané dotazy. Úkolem toho, komu je položena otázka, je co nejpoctivěji odpovědět. Tazatel má pak možnost porovnat imaginární odpověď se skutečnou a dát zpětnou vazbu dotazovanému.

Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál 2001. str. 363.

A7 Moje schopnosti

Účastníci se mají naučit ocenit sami sebe a popř. relativizovat své hodnocení za pomoci ostatních účastníků kurzu.

Provedení

Analogicky jako při hře „na čtyři rohy“ je jeden roh místnosti označen číslem jedna, druhý roh číslem dvě atd., přičemž číslo jedna znamená „velmi málo, resp. vůbec ne“ a číslo čtyři znamená „velmi, dokonale“ a mezi nimi stupně „částečně, ujde to“ a „docela dobře, umím“.

Všichni stojí uprostřed místnosti. Vedoucí kurzu položí např. otázku „Umím dobře vycházet vstříc ostatním účastníkům?“ Každý má svou odpověď vyjádřit tím, že jde do odpovídajícího rohu.

Tak mohou pokračovat dotazy na další různé schopnosti, např. „Jsem kreativní?“, „Umím dobře vařit?“, „Pomáhám svému životnímu partnerovi?“ Také účastníci mají možnost klást přiměřené otázky vedoucímu kurzu a dalším spoluhráčům.

Jestliže některý účastník nesouhlasí s tím, jak se někdo jiný sám hodnotí, může mu to říci. Ten pak má možnost jít do jiného rohu nebo své stanovisko obhájit.

Vyhodnocení

Standardní.

Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál 2001. str.363.

A8 Super otec

CÍL: Najít kladný „otcovský“ vzor.

Pomůcky: papír a tužka, pastelky

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: –

Čas na hru: 45 minut

Věk: 10+

Náročnost psychická: 2

Náročnost fyzická: I

Počet hráčů: I+

POPIS

Každý načrtne na papír mužskou postavu a k ní připisuje kladné vlastnosti, příp. dovednosti, jaké by měl mít ideální otec, např. kamarádský, spravedlivý, silný, trpělivý, umí spravit auto, má každý den čas na popovídání.

Potom jednou barvou, třeba modrou, podtrhne vlastnosti, které má jeho otec nebo jiný blízký muž (strýc, starší bratr).

Jinou barvou, např. červenou, každý vyznačí kladné vlastnosti, které má on sám.

Další barvou (zelenou) mohou chlapci označit to, jací by chtěli být oni sami jako otcové, dívky zabarví vlastnosti, které by měli mít jejich partneři.

- Podle vlastností sepsaných některou atraktivní dívkou nebo dominantním chlapcem můžeme srovnávat, kdo z účastníků napsal, že má požadované vlastnosti – tedy vstanou nebo předstoupí všichni, kteří podtrhli, že jsou odvážní, potom všichni, kteří umějí lyžovat, jsou vtipní atd.

REFLEXE HRY

Jak moc se shodují kladné vlastnosti účastníka a jeho otce (modrá a červená)? Jak moc se liší chlapci od toho, jací by chtěli být (červená od zelené)? Které vlastnosti jsou důležité pro to, aby člověk dobře vycházel s rodinou?

POZNÁMKA PRO VEDOUcí

Ve skupině, kde se účastníci málo znají, hovoříme spíše na obecné úrovni, neosobně. Nezapomeneme, že mnoho dětí má složité rodinné poměry (rozvedení rodiče, bez otce, druhý otec apod.). Při označování kladných vlastností by každý měl na svém otci (nebo jiném blízkém muži) nějakou najít, negativní vztahy raději ve skupině nerozebíráme.

Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: *Hry do kapsy VIII*. Praha: Portál, 2003.

A9 Perfektní matka

CÍL: Najít kladný vzor ženy, ocenit matku.

Pomůcky: papír a tužka, pastelky

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: –

Čas na hru: 45 minut

Věk: 10+

Náročnost psychická: 2

Náročnost fyzická: I

Počet hráčů: 1+

POPIS

Každý nakreslí na papír postavu ženy a k ní připisuje kladné vlastnosti, příp. dovednosti, jaké by měla mít ideální matka, např. milá, spolehlivá, pečující, jemná, umí dobře vařit, umí vyslechnout a utěšit.

Potom každý účastník podtrhne modrou barvou vlastnosti, které má jeho matka.

Jinou barvou, např. červenou, každý vyznačí kladné vlastnosti, které má on sám.

Další barvou (zelenou) mohou dívky označit to, jaké by chtěli být ony samy jako maminky, chlapci zabarví vlastnosti, které by měly mít jejich partnerky.

- Vedoucí vyhlašuje postupně kladné vlastnosti a účastníci, kteří se k této vlastnosti hlásí, přiběhnou k němu. Není tak moc důležité, jestli si ji opravdu předem zapsali, významnější je, když si uvědomí, že je to žádaná vlastnost a budou jí chtít dosáhnout.
- Vlastnosti ideální matky mohou společně vymýšlet malé skupinky.

REFLEXE HRY

Jak moc se shodují kladné vlastnosti účastníka a jeho matky (modrá a červená)? Jak moc se liší dívky od toho, jaké by chtěly být (červená od zelené)? Které vlastnosti jsou důležité pro rodinu?

POZNÁMKA PRO VEDOUcí

Ve skupině, kde se účastníci málo znají, hovoříme spíše na obecné úrovni, neosobně.

Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: *Hry do kapsy VIII*. Praha: Portál, 2003.

A10 Vzory

CÍL: Najít kladné hodnoty, které bychom chtěli následovat.

Pomůcky: výstřižky a obrázky současných idolů (sportovci, komiksové nebo filmoví hrdinové), papír a tužka

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: –

Čas na hru: 15 minut

Věk: 8+

Náročnost psychická: 2

Náročnost fyzická: I

Počet hráčů: I+

POPIS

Každý si na papír načrtne vysokou strmou horu. Potom si vybere obrázky lidí, které považuje za své vzory, nebo kteří mu jsou něčím sympatičtí, a nalepí je do své kresby podle toho, jak se sám rozhodne. Případně si může své vzory vymyslet a nakreslit.

REFLEXE HRY

Která vlastnost je nejvýraznější u každé z využitých osob? Které vlastnosti si u koho nejvíc ceníš? Považuješ za důležité být na vrcholu? Vyberte několik osobností a porovnejte, jestli je hodnotíte všichni stejně. Kterým vlastnostem dávají přednost chlapci a kterým dívky? Liší se v hodnocených vlastnostech osobnost, když je to žena, nebo muž?

POZNÁMKA PRO VEDOUcí

Pod tlakem médií chlapcům někdy připadá, že ideálem je silný drsňák, dívky zase často vidí nejdůležitější vzory ve fyzické kráse. V diskusi bychom mohli dojít k poznání, že v životě a přátelství jsou významné jiné vlastnosti než ty patrné na první pohled.

Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: *Hry do kapsy VIII*. Praha: Portál, 2003.

A11 Cílové hodnoty

Cíl: Ujasnit si význam cílových hodnot pro svůj život.

Pomůcky: seznamy hodnot

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 10 minut

Čas na hru: 40 minut

Věk: od 12 let

Náročnost psychická: 3

Náročnost fyzická: I

Počet hráčů: I +

POZNÁMKA PRO VEDOUCÍ

Vedoucí by měl být připraven na to, že účastníci po něm budou chtít také jeho pořadí hodnot. Nesmí ho vyjádřit dříve než ostatní, aby je neovlivňoval.

POPIS

Cílové hodnoty jsou ty, o které se ve svém životě snažíme, podporujeme je a vyhledáváme, jsou nejvýznamnějšími principy. Každý dostane seznam hodnot seřazených podle abecedy. Má jim přiřadit pořadí od 1 (co pokládají za nejdůležitější hodnotu) do 18 (nejnižší hodnota).

Seznam cílových hodnot:

- bezpečí domova a státu (ochrana)
- moudrost (zralé porozumění životu)
- pohodlný život (život v dostatku)
- potěšení (radostný, poklidný život)
- rodinné zabezpečení (postarat se o své blízké)
- rovnost (stejná příležitost pro všechny)
- sebeúcta (sebedůvěra)
- skutečné přátelství (úzký vztah)
- smysl pro dokonalost (trvalý přínos)
- duchovní hodnoty (věčný život)
- společenské uznání (úcta, obdiv)
- svět krásna (krása přírody a umění)
- svět v míru (bez válek a konfliktů)
- svoboda (nezávislost, svobodná volba)
- štěstí (spokojenost)
- vnitřní harmonie (bez vnitřního konfliktu)
- vzrušující život (aktivní, podněcující)
- zralá láska (sexuální a duchovní spříznění)

V malých skupinách (po 4–5) si účastníci porovnají své seznamy a zdůvodní svou volbu. Každý by k tomu měl mít 2–3 minuty.

- Po společné diskusi lze řazení hodnot ještě jednou opakovat, své názory může každý přehodnotit a bez obav změnit.
- Zkusíme se vžít do myšlení jiných lidí (skiní, diktátor, bezdomovec) a vytvořit seznam, který asi preferují oni.

REFLEXE HRY

Lze porovnávat pořadí hodnot různých skupin (tříd apod.).

Zdroj: NEUMAN, J., WAGENKNECHT, M.: *Hry do kapsy VIII*, Praha: Portál, 2003.

ČARODĚJKA

Eva Šerínková
poprve uvedeno na kursu Green Course 95

Cíl
Stanovení pořadí hodnot, sebezpoznaní.

Charakteristika

Psychodrama. Hráči prochází územím čarodějky, aby se dostali ke splnění svého životního cíle. Čarodějka je může vyřadit ze hry.

Fyzická zátěž 1
Psychická zátěž 4
Čas na přípravu 1 hod.
Inst. na přípravu 2

Čas na hru 1-3 hod.
Inst. na hru 3-5
Počet hráčů 7-30

Věková kategorie III-V

Prostředí krajina či místnost s tajemnou - mystickou atmosférou

Demn. doba ideální je soumrak, jinak kdekoli

Roční období kdekoli

Materiál svíčky, voskové desíčky, hřebíčky, klíče, oheň, kláda, zvonek, buben, 3 vřazky

Libreto

Tajemná, mystická atmosféra. Bubeník začíná bubnovat. Objeví se Čarodějka, která určuje dynamiku celé hry. Volně se prochází svým

územím. Ovlivňuje pohyb i posty hráčů. Zpracovává je svým pohledem, dlouhé minuty pozoruje upřené obličej jednoho hráče, máhle se otočí a „zmrzne“ celou skupinu, zabudí hráče těsně před cílem, za jejím zády hráči uohně vydechnou. Tempo hry je v jejích rukou. Čarodějka je hrutá i velkorysá. Je OSUD. Bubeník dodává hře rytmus a napětí.

Realizace hry

Pro uvedení hry je možno použít skladbu skupiny Č&K Vokál „Až v trávě“ nebo text M. S. Pecka - Nervyšapanon cestou (tvoř. život je těžký... je šleš...). Pro hráče jsou připraveny svíčky a voskové desíčky. Po úvodu vyvezme hráče, aby odešli s voskovou desíčkou a svíčkou na osamělé místo v okolí a dále jim půl hodiny na úvahy o tom, co pro ně znamená SÍTĚSTI. Za úkol mají rozložit voskovou desíčku na dvě poloviny a ze všech myšlenek, které jim projdou hlavou (vztah, vlastnost, konček, víra, osoba) vybrat dvě nejdůležitější. Symboly těchto dvou věcí potom vyryjí pomocí hřebíků do desíček. Obsah desíček je věcí každého člověka. Nikdo o svých desíčkách nehoví a neukazuje je. Po půlhodině jsou hráči svoláni a Strážce ohně (jeden z organizátorů) je dovele do kruhu POČÁTKU (viz schéma hry), kde je seznámí s pravidly.

To, co je vyryto do vosku, jsou jen mrtvé symboly. Aby se staly skutečností, musíte přijít dozemním ČARODĚJKY a získat „klíč“. Teprve pak se symboly na desíčkách stanou skutečností. Každý z vás má v ruce symbol svého života.

Čarodějka vás nesmí spouštět v pohybu. Sebe sama hnutí těla či obličej atmosféru tím, že

zhasne uši, světlou, plamen vašeho života. Jediné místo, kde jste v bezpečí, jsou vyznačené kruhy. Vidíte je na cestě. V nich vás Čarodějka nevidí.

Nyní stojíte v prvním z nich - kruhu POČÁTKU. Cesta vede přes osudové překážky, kde vás Čarodějka může snadno zabít. Další místem uší jsou tři kruhy kolem OHNĚ. Tam na vás čeká VZKAZ. Vstupte do jednoho z kruhů a přetáhně si poselství.

Když projdete kruhem OHNĚ, cesta vás zavede do kruhu HLINÝ. Tam vytvoříte sochu sebe. Tvoříte z materiálů, který tam najdete. Vytvoříte svůj obraz tak, jak jej cítíte v této chvíli - v této etapě svého života. Až sochu vytvoříte, zazvoníte na zvon. Tím říkáte, že jste připraveni vstoupit na most, který vás dovele ke klíči.

Získáte-li klíč, můžete spojit s kruhu DIVADLA, ale pouze v kruhu POČÁTKU a DIVADLA smíte být společně. V ostatních kruzích smíte být vždy jen jeden z vás.

Bude-li někdo z vás přitážen Čarodějkou mimo kruh v pohybu, Čarodějka vás zabudí - sfované uši vašeho života. Jediné někdo, kdo je ochoten riskovat cestu zpět do kruhu POČÁTKU, vás může zachránit. Ten znovu zapálí světlou a přinese ji spolu se svou. Ohně vám dá znovu sílu žít.

Nakonec dojdete do kruhu DIVADLA. Zde setrhuje tak dlouho, dokud nepocítíte, že je čas odejít do skutečnosti. Pak zanechte svou světlou na místě a jděte! Na celém území Čarodějky nesmíte promluvit. Nyní máte poslední možnost se na něco zeptat.

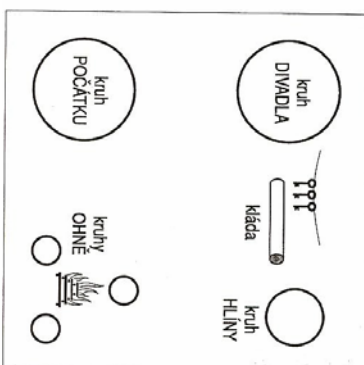
Hra se odehrává na prostoru přibližně 10 x 10 metrů (viz schéma), na kterém je vyznačen kruh POČÁTKU, kruhy OHNĚ, kruh HLINÝ a kruh DIVADLA. V kruhu POČÁTKU hoří svíce, z kterých si mohou hráči připíchnout své svíčky. Jakým způsobem se hráči dají do pohybu, necháme zcela na nich. Po scéně se pohybuje Čarodějka, která kontroluje pohyb hráčů. Měla by přinést sledovat, zda se některý hráč

nepohybuje, avšak není jejím cílem vyřadit ze hry všechny hráče. Hráči, které Čarodějka zabudí, stojí na místě a čekají, zda jim někdo vrátí život. V kruhu HLINÝ je jeden z organizátorů, který představuje materiál pro vytvoření sochy. Mezi kruhem hlíny a kruhem divadla je položená kláda a nad jejím koncem jsou zavěšeny klíče.

Podle povahy toho, co si hráči vepíší do svých desíček, hrají vlastně o své životní hodnoty. Prožijí těžké rozhodování. Zažívají velmi intenzivní pocity, mohou volit, vzájemně si pomáhat i jít pouze za svým. Hra má napětí, gradaci a tajemnou atmosféru.

Text VZKAZU v kruhu OHNĚ (3x):

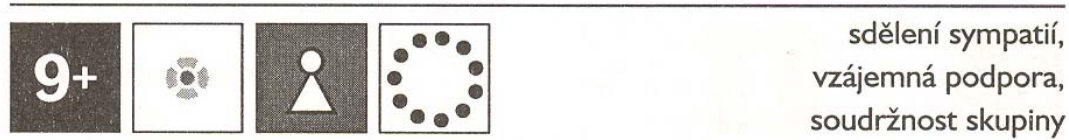
Tady, na tomto místě, přišla chvíle, kdy se musíš rozhodnout. Celý život, den po dni se skládá ze samých rozhodnutí. Rozhodnout se znamená současně zavrhnutí všech ostatních možností. Pro jednu cestu opouštíš bezpečí jiných. A nevíš, kam. Zvolená cesta se stává skutečností. Realitou. Všechny ostatní možnosti jsou ztraceny. Posud se a předstívej si, jak by vypadal tvůj život, kdyby sis zvolil jiné povolání, jiného partnera, kdyby něco bylo jiné? Slojš před volbou. Zde, tedy v ohni teď sfojš jedna ze dvou polovin desíčky, jednu musíš oblévat. Přemýšlej, jak bude vypadat Tvůj život bez jedné? A bez druhé? Přesto můžeš mít obě. Rozvažuj!

Zdroj: HRKAL, J., HANUŠ, R.: Zlatý fond her II, Praha: Portál, 2002. s.47

A13 Místo po pravici

Pro náš cíl doporučujeme v reflexi i úvodní motivaci vést žáky k porozumění vztahu našich osobních hodnot a priorit s důvody, které uvádíme.

Oblíbená hra, která posiluje dobré vztahy ve skupině. Hráči sedí v kruhu a jedna židle je volná. Hráč nalevo od ní začíná větou: „Místo po mé pravé ruce je volné a chci, aby si sem sedl...“ a doplní jméno dotyčného a zdůvodnění, např.: „...Jirka, protože je dobrý kamarád.“ Jirka poděkuje a sedne si tam. Uvolní tak svou židli a hráč nalevo od ní se zase ujímá slova: „Místo po mé pravici je volné...“ atd. Mluvčí vždy odůvodní svou volbu, uvede vlastnost, pro kterou si dotyčného cení. Hru je třeba ponechat tak dlouho, dokud si každý aspoň jednou nepřesedne. Vyskytne-li se hráč, kterého nikdo nevyzve, pak ho pozve vedoucí hry. Při sdílení dojmů ze hry je někdy vhodné téma neoblíbenosti určitého hráče otevřít a společně hledat cestu ke změně.

Zdroj: Šimanovský, Z.: *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. Praha: Portál, 2002. s. 98.

A14 Místa si vymění

Cíl Žák se zamyslí, co má společného se svými spolužáky.

Věk 6+

Čas 15 min

Postup

Žáci sedí v kruhu, jeden stojí vprostřed a jeho cílem je se posadit. Stojící řekne vždy stejnou větu: MÍSTA SI VYMĚNÍ VŠICHNI TI, KTERŽÍ... a doplní něco, co se týká i jeho samotného. Následně si všichni, koho se charakteristika týká, přisedají a on si sedá na některou uvolněnou židli. Hra se opakuje.

V začátku je pro rozjezd hry dobré, aby stál vprostřed učitel a třeba tři kola říkal a nesesedl si.

Pro náš cíl doporučujeme využívat v úvodu věty jako: ... Mají rádi... Si váží... Nemůžou žít bez...

Reflexe

- Co jsme zjistili o naší třídě?
- Překvapilo vás během hry něco?
- Uvědomili jste si na sobě něco nového?

Zdroj: autor neznámý, upravilo o.s. Projekt Odyssea

B1 Dům dětí a mládeže

Rozdílná stanoviska v diskusi vždy odrážejí také rozdílné hodnoty a normy zúčastněných. Následující cvičení má ozřejmit, jaké základní postoje k jakým způsobům argumentace vedou. Má nabídnout hráčům možnost argumentovat na základě hodnot uznávaných ostatními, a tak se vypořádat také s jinými základními postoji.

Materiál

Popis rolí.

Provedení

Ze skupiny se přihlásí čtyři stálí herci a dva pomocní herci z řad diváků. Herci si představí, že jsou členy komise pro mládež Obecního úřadu městečka Potočná.

Ta má zasedání s následujícím programem:

1. Opatření proti úbytku návštěvníků.
2. Požívání drog v domě mládeže.
3. Obstarání nových her.
4. Plánování diskotéky.

Každý ze stálých herců hraje roli, kterou si zvolil.

Vždy po projednání jednoho bodu se role vymění ve směru hodinových ručiček.

Dva pomocné herce vystřídají osoby ze zbytku skupiny.

Jednotlivé body programu uvádí starosta.

Vyhodnocení

Jak jsem prožíval sebe a ostatní v jednotlivých rolích?

Ze kterých argumentů byla patrna základní stanoviska?

POPIS ROLÍ

členů komise pro mládež Obecního úřadu městečka Potočná

Starosta Vítězslav Stojan

Jste znám tím, že se staráte o „právo a pořádek“ v obci Potočná. Proto také ani neváháte přivolat policii, zakázat vstup do objektu a udělovat na místě důtky nebo jmenovitě oznamovat prohřešky mladistvých v úřední vývěsce. Vaším nejčastějším argumentem je „Kam bychom došli...“ V naléhavých případech podáváte také „nezvyklé“ návrhy na rozhodnutí v obecní radě, která jim zpravidla „požehná“. Proto také můžete řídit obec železnou rukou, vy přece víte, co je pro obyvatele dobré.

Člen obecní rady Bedřich Kostelník

Jste aktivní nejen v obecní radě, ale angažujete se i v církvi. Hrajete také v místní sportovní jednotě v mužstvu volejbalistů. Povoláním jste účetní. Váš základní postoj je formován vašimi různými aktivitami. Proto také vždy hájíte zájmy mládeže, zastáváte však názor, že kontrola a dohled jsou velmi důležité.

Vedoucí úřadu Vlasta Špaldová

V úřadě máte na starosti oblast práce s mládeží. Vzdělání potřebné na funkci vedoucí úřadu jste si tvrdě vydobyla studiem dalšího oboru. Proto máte také vysoké požadavky na výkony ostatních. I mládež musí podle vašeho názoru nejprve něco dokázat a teprve pak může mít nějaké nároky. Vůči starostovi jste svrchovaně loajální.

Vedoucí domu mládeže Zdena Blažková

Máte už dlouholeté zkušenosti v tom, jak jednat s mladistvými, a znáte dokonale jejich potřeby a starosti. Snažíte se vždy zaměřovat na přání mladých. Zvláště potřeby dívek vám leží na srdci. Proto se považujete také za zástupkyni zájmů mládeže.

Poradkyně a poradce

Hrajete „sami sebe“.

Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál 2001. str. 361.

B2 Moje hodnoty tvoje hodnoty

Normy a hodnoty člověka určují jeho základní postoje, na jejichž podkladě se rozhoduje. Proto je mimořádně důležité uvědomit si tyto hodnoty a přemýšlet o nich. Následující cvičení má sloužit k tomu, aby si účastníci vyjasnili vlastní hodnoty a hodnoty ostatních.

Materiál

Pro každého účastníka 5 až 8 kartiček, 5 červených a 5 zelených samolepicích bodů.

Provedení

Vedoucí požádá účastníky, aby napsali na každou kartičku nějakou hodnotu, ať už pozitivní, nebo negativní. Kartičky se pak připevní na nástěnku. Potom má každý účastník za úkol přidělit zelené body hodnotám, které jsou pro něho důležité, a červené body hodnotám, které se mu zdají nebezpečné.

Potom se hodnoty společně v celé skupině rozdělí do následujících skupin:

- obzvláště důležité hodnoty,
- důležité hodnoty,
- hodnoty spíše nežádoucí,
- nebezpečné hodnoty.

Vyhodnocení

Standardní.

Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál 2001. str.366.

B3 Citáty

- ◆ Sladká pomsta
- ◆ Policejní šéf strčil za mříže i syna
- ◆ Ježíš Kristus – morálka lásky
- ◆ Sokrates - posláni
- ◆ Sokrates s Xantipou
- ◆ Josef Klíma – historka

Žákům rozdáme citáty, které si samostatně pročtou. Každý si vybere jeden citát a na papír si vytvoří poznámky:

- Co ho na citátu zaujalo.
- Jak si vykládá jednání postav.
- Jaké hodnoty vyznává postava v citátu vystupující.
- Jaký je jeho osobní vztah k tomuto názoru.
- Jakou situaci z jeho života mu text připomíná.

Následně se žáci seskupí dle toho, které citáty si vybrali a sdělí si, k čemu kdo z nich došel. Informace společně strukturují a závěrem si je skupiny vzájemně odprezentují.

Zdroj: Projekt Odyssea, KRATOCHVÍLOVÁ-MEIDZGOVÁ, J.: *Etika pro střední školy*. Praha: Kvarta, 1996.

Citáty:**SLADKÁ POMSTA**

Jedna starší dáma, která cestovala vídeňskou tramvají, dávala jasně najevo svoji nelibost, že jejími spolucestujícími jsou i černoši. Hlasitě vytrubovala svoje rasistické názory. Na jedné zastávce najednou nastoupili dva revizoři. Stará dáma si svůj lístek demonstrativně vzala mezi dva prsty, aby všichni viděli, že ona dbá na předpisy. Najednou se k ní přitočil Bob White, černoch žijící ve Vídni, lístek jí vytrhl a – snědl. I když stará paní začala křičet: „Viděli jste, ten černoch mi snědl lístek!“ a obracela se na ostatní v tramvaji, jak to už v takových případech bývá – nikdo nic neviděl, nebo nechtěl vidět, a milá dáma, protože lístek neměla, musela zaplatit pokutu. A navíc vyvolala velký smích dětinskou výmluvou – vždyť kdo to kdy viděl, aby cestující jedli jeden druhému lístky!

POLICEJNÍ ŠÉF STRČIL ZA MŘÍŽE I SYNA

Cobie Howard (USA) byl známým postrachem místních obchodníků s drogami, protože nejednoho z nich dostal za mříže. Když se od informátora dozvěděl, že do špinavého obchodu je zapletený i jeho syn, byla to pro něho velmi těžká situace. Nakonec se rozhodl, že se svým synem naloží stejně jako s jinými obchodníky s drogami. Když se ho později ptali, proč si to s ním nevyndul osobně a v soukromí, odpověděl, že 29 let zavíral takové lidi do vězení bez toho, aby je předem varoval, a když se jeho syn sám dobrovolně mezi ně zařadil, musí s ním zacházet jako s ostatními. Jeho syn Anthony, který si teď odpykává tříletý trest, řekl, že otce chápe. Dokonce si prý od té doby, co byl zatčen, lépe rozumějí. Anthony se snaží přesvědčit matku, aby otci odpustila, neboť dělal jen to, co bylo jeho povinností.

Ježíš Kristus – morálka lásky

Nechápejte, prosím, tento nadpis jednostranně. Nechci tvrdit, že jen ten člověk, který věří v Boha a Ježíše Krista jako jeho syna, může být morální. Zkušenosti nás přesvědčují, že morální konání člověka nezávisí na tom, zda věří v Boha, ale na tom, jak prociťuje a naplňuje hodnoty tohoto ideálu. Všeobecně můžeme říct, že Ježíšovo morální poselství má všelidskou hodnotu. Dokáže morálně inspirovat nejen křesťany, ale všechny lidi bez ohledu na jejich víru. V tomto smyslu jsou druhořadé diskuse o tom, zda byl Ježíš Kristus historickou osobností, anebo ho máme chápat jen jako symbol. Bible by měla být pro každého člověka knihou, do které se může začíst vždy, když hledá odpovědi na svoje životní problémy. Podobností z evangelií mohou každého inspirovat k vlastnímu přemýšlení.

**Mýšlenky a ideály předávané z pokolení na pokolení jeho jménem inspirovaly geniální jednotlivce i celé národy, epochy, hnutí.
S jeho jménem na rtech umírali mučedníci – a jiní jeho jménem zabíjeli. Hlásíce se k němu, jedni žili dobře, druzí špatně.**

M. MACHOVEC

Zdroj: Projekt Odyssea, KRATOCHVÍLOVÁ-MEIDZGOVÁ, J.: *Etika pro střední školy*. Praha: Kvarta, 1996. ISBN 70-75570-73-4

B4 Křesťanství a islám

✦ Desatero

✦ Pět sloupů víry

Žáky rozdělíme na poloviny. Jedna dostane k prostudování desatero, druhá pět sloupů víry.

Poté je necháme ve dvojicích si sdělit, jaké texty četli, o čem byly, co bylo jejich hlavní myšlenkou atd. Až poté si mohou dvojice ukázat své texty.

Následně diskutujeme s celou třídou, nebo můžeme zadat jako práci do dvojic:

- S čím se vůbec neztotožňujete?
- Co vás udivilo? Co jste nečekali?
- V čem se shodují a odlišují od tvého osobního žebříčku?
- Který z patnácti bodů uvedených v textech, je vám osobně nejbližší?

- V čem se shodují a v čem odlišují texty navzájem?
- Proč myslíte, že se texty od sebe liší?
- Který z nich je vám osobně bližší?

- Co si z textů můžeme vzít pro současnost?
- Co z nich, podle vás, v dnešní době jistě neplatí?

Bible - Desatero

„Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiného boha mimo mne.

Nezobrazíš si Boha zpodoběním něčeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stihám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mne nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mne milují a má přikázání zachovávají.

Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trсту toho, kdo by jeho jména zneužíval.

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinku Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty, ani tvůj syn a tvá dcera, ani tvůj otrok a tvá otrokyně, ani tvé dobytče, ani tvůj host, který žije v tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe a zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.

Cti svého otce i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.

Nezabiješ.

Nesesmilníš.

Nepokradeš.

Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.

Nebudeš dychtit po domě svého bližního. Nebudeš dychtit po ženě svého bližního, ani po jeho otroku, ani po jeho otrokyni, ani po jeho býku, ani po jeho oslu, vůbec po ničem, co patří tvému bližnímu.“

Nauč se prohrávat ve věcech, na kterých jen málo záleží, ale za každou cenu braň svoji lidskou čest. Všechno záleží jen na tobě. Usiluj o hledání skutečné moudrosti. Jenže v tom ti, jak tvrdí Sokrates, nikdo nemůže pomoci ani poradit.

Když Sokrates čekal ve vězení na smrt, přišla za ním jeho žena Xantipa a začala naříkat, že musí nevinny umřít. – Hloupá žena – rozhněval se filozof – snad chceš, abych zemřel vinný?

Víra islámu je založena na učení Koránu. Kromě neochvějné víry v posmrtný život musí muslim postavit své náboženství na „pěti sloupech víry“:

- (1) vyznávat, že „není jiného boha než Allaha“ a že Mohamed je jeho prorok;
- (2) vykonávat pravidelné modlitby – pětkrát denně ve stanovenou dobu;
- (3) dávat almužny nebo dary chudým – určitou část z příjmu, jak přikazuje Korán, nebo navíc ještě dobrovolný dar;
- (4) dodržovat půst – během Ramadánu, nejvýznamnějšího měsíce muslimského roku, se musí každý den zdržovat pokrmů; půst začíná před východem slunce a končí po jeho západu;
- (5) vykonat pouť do Mekky – každý, kdo je fyzicky schopný a má finanční prostředky, musí ve svém životě alespoň jednou navštívit Mekku, místo, kde se narodil Mohamed a kde je „boží dům“ nazývaný Kabba.

Z etického pohledu na islám nelze přehlédnout důraz, který muslimové kladou na rodinu a přátelství. Podle Koránu je rodina základní jednotkou, ve které se mají rozvíjet morální hodnoty nové generace: hluboká úcta k rodičům a starším členům rodiny, respekt k soukromí druhých členů rodiny, péče o vdovy a sirotky. Muslimové mají zásadu, že je novinností dětí, aby pečovali o své rodiče v jejich stáří.

...A hned si taky vyslechnu historku. O redactorce, která se taky chtěla dozvědět, jaká je dnes ta dělnická mládež. Když ji jeden z učňů řekl, že je jeho vzorem mistr, znělo to trochu jak z čítanky, nevěřila tomu.

„A proč je to tvůj vzor?“ nalehala.

„No protože je šikovnej.“

„Jako - v práci?“

„Jo, v práci. Umí v tom chodit. Nakrade si materiál, dělá s ním melouchy, támhle někomu tohle, tenhle zase na oplátku jemu, má bourák, barák, má, kterou ženskou chce, žije si jak prase v žitě...“

(JOSEF KLÍMA, BRUTALITA)

Zdroj: Projekt Odyssea, LENCZ, L. a kol.: *Etická výchova, Metodický materiál 2*. Praha: Luxpress, 2005. str. 64 a 70

B5 Tři pravidla

PRACOVNÍ LIST

TŘI PRAVIDLA (podle Thomase Szazy)

Zlaté pravidlo

Jednej s jinými tak, jak bys chtěl, aby oni jednali s tebou.

Pravidlo respektu

Jednej s jinými tak, jak by oni chtěli, abys s nimi jednal.

Pravidlo rodičovské péče

Jednej s jinými tak, jak to podle svého dobře uváženého názoru považuješ za správné pro jejich dobro.

Mé příklady dokládající platnost jednotlivých pravidel: _____

Mé příklady dokazující neplatnost těchto pravidel: _____

Mé osobní pořadí uvedených pravidel:

1. _____
2. _____
3. _____

Zdroj: BELZ, H., SIEGRIST, M.: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál 2001. str. 316 a 317.

B6 A co teď?

Cíl Žák v modelové situaci předvede, jak se konkrétní hodnoty projevují v chování.

Věk 10+

Čas 90 min

Postup

Žáci si v pětičlenných skupinách stanoví tři různé hodnoty, které jsou pro ně důležité. Následně vymyslí a zdramatizují tři různá řešení situace, každé s akcentem na jednu z vybraných hodnot.

Role:

Babička Zuzana

Jan (její syn)

Lenka (Janova žena)

Jirka a Lucka (syn a dcera Jana a Lenky)

Uvedení do situace:

Babička Zuzana leží doma a nemůže vstát z postele. Před chvílí spadla v koupelně a od té doby ji hodně bolí záda.

Jirka má odpoledne volno a chce jít s klukama na fotbal.

Lucka má odpoledne hodinu zpěvu a chce se učit na zítřejší test.

Jan má dnes narozeniny, je na služební cestě v zahraničí, vrátí se v osm večer domů.

Lenka je do čtyř hodin v práci, cestou domů chce koupit Janovi dárek k narozeninám a potom doma připravit slavnostní narozeninovou večeři pro celou rodinu.

Babička telefonuje Lucce a říká: „Ahoj Lucko! Já spadla v koupelně, asi jsem si udělala něco se zádoma, nemůžu se ani hnout, ležím doma v posteli. Janovi jsem se nedovolala.“

Připravené dramatizace si žáci vzájemně přehrají. Diváci tipují, která hodnota byla ve scéně zohledněna.

Zdroj: autor neznámý, upravilo o. s. Projekt Odyssea

B7 Přehled hodnot

CÍL: Ujasnit si hodnoty, které jsou pro koho důležité.

Pomůcky: seznamy hodnot

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 10 minut

Čas na hru: 40 minut

Věk: od 12 let

Náročnost psychická: 3

Náročnost fyzická: I

Počet hráčů: 1+

POZNÁMKA PRO VEDOUCÍ

Sebeúcta každého závisí na tom, jak si je vědom svých předností a jak podle toho jedná. Je-li někdo nucen se chovat v rozporu s tím, čemu věří, dostává se do obtížné situace, která ho stresuje.

Vedoucí by měl být připraven na to, že účastníci po něm budou chtít také jeho pořadí hodnot. Nesmí ho vyjádřit dříve než ostatní, aby je neovlivňoval.

POPIS

Instrumentální hodnoty jsou vlastnosti osobnosti, které nám pomáhají dosáhnout našich cílů. Každý dostane seznam hodnot seřazených podle abecedy (upravíme ho podle věku a úrovně účastníků). Má jim přiřadit pořadí od 1 (co pokládají za nejdůležitější hodnotu) do 18 (nejnižší hodnota).

Seznam instrumentálních hodnot:

- citový (milující, něžný)
- ctižádostivý (ambiciózní)
- čestný (opravdový, pravdivý)
- čistý (upravený, úhledný)
- inteligentní (intelektuální, přemýšlivý)
- nezávislý (samostatný, soběstačný)
- obětavý (pracující pro dobro ostatních)
- odvážný (stojící si za svým přesvědčením)
- ochotný odpouštět druhým
- ovládající se (disciplinovaný, vážný)
- poslušný (svědomitý, uctivý)
- rozumový (logický, racionální)
- schopný (kompetentní, výkonný)
- tvůrčí (nápaditý, tvořivý)
- velkorysý (tolerantní)
- veselý (bezstarostný, radostný)
- zdvořilý (družný, dobře vychovaný)
- zodpovědný (spolehlivý)

Potom si v malých skupinách (po 4–5) porovnají své seznamy a zdůvodní svou volbu. Každý by měl mít ke své prezentaci a zdůvodnění 2–3 minuty.

- Lze vytvořit zprůměrované pořadí hodnot dané skupiny – u každé hodnoty sečteme pořadí přidělené jednotlivci a podle výsledných čísel sestavíme vzestupné celkové pořadí.

REFLEXE HRY

Lze porovnávat pořadí hodnot různých skupin (tříd apod.). Seznamy si lze schovat a po určité době zjistit, zda se mění pořadí hodnot (jednotlivců, skupin).

Zdroj: HERMOCHOVÁ S., NEUMAN, J.: *Hry do kapsy III.*, Praha: Portál, 2003.

H. Belz, M. Siegrist

Klíčové kompetence a jejich rozvíjení

Klíčové kompetence představují soubor znalostí, dovedností a postojů, které přesahují konkrétní oborové znalosti a umožňují jejich efektivní využití. Tyto kompetence jsou požadovány pro téměř všechna pracovní zařazení a umožňují člověku, aby správně využíval a dále rozšiřoval své konkrétní dovednosti a znalosti, zaměřené na určitý obor. Autoři se soustředili na tyto kompetence: komunikace a spolupráce, řešení problémů a tvořivost, samostatnost a výkonnost, odpovědnost, spolehlivost, myšlení a učení, zdůvodňování, hodnocení. Charakteristiku kvalifikací doplňují hry a cvičení k jejich rozvíjení. Publikace je určena učitelům základních a středních škol i vedoucím skupin dětí a mládeže.

brož., 376 s., 349 Kč

J. Hrkal, R. Hanuš, ed.

Zlatý fond her II

Charakteristickými znaky her Prázdňinové školy Lipnice je vytváření náročných situací, překonávání překážek, zaměření na silné osobní prožitky, rozvoj sebedůvěry, komunikace, spolupráce a tvořivosti. Hry uvedené v publikaci *Zlatý fond her II* jsou určeny lidem od čtrnácti let. Autoři dělí hry do několika kategorií podle cíle hry. Hry rozvíjející intelekt zahrnují cvičení paměti, pozornost a logického myšlení. Hry na rozvoj tvořivosti vyžadují představivost a schopnost netradičního vidění situace. Další hry rozvíjejí sociální dovednosti, schopnost komunikace, altruismus, empatii a týmovou spolupráci.

brož., 168 s., 187 Kč

S. Hermochová, J. Neuman

Hry do kapsy III

Náměty na sociálně psychologické, motorické a kreativní hry. Témata tohoto dílu: pocity, hodnoty, vztahy, pozorování, důvěra aj.

brož., 96 s., 125 Kč

J. Neuman, M. Wagenknecht

Hry do kapsy VIII

Osmý díl obsahuje kromě jiných her také složku společenských her s Wamda-kartami, které rozvíjejí logiku a kombinační schopnosti hráčů. Jsou zde i jednoduché návody na malování na sklo, hedvábí, savování aj.

brož., 96 s., 125 Kč

Z. Šimanovský

Hry pro zvládání agresivity a neklidu

Často se hovoří o rostoucí agresivitě dětí a jejích důsledcích: o napětí ve skupinách dětí a mládeže, o stresu jednotlivců, o nekontrovaných výbuších emocí. Kniha nabízí hlubší pochopení podstaty problému a jeho zpracování pomocí her. Potlačované emoce často vyvolávají napětí, nepřátelství a násilí. Naopak ovládaná agresivita pomáhá vítězit ve sportovním nebo jiném klání v rámci pravidel. A právě k ovládnutí agresivity přispívají hry a činnosti, které posilují vhodné způsoby reakce na psychofyzické napětí, pomáhají mírnit, redukovat či odstranit nadměrné napětí. Náměty jsou rozděleny podle jejich zaměření do několika kapitol, v každé se začíná hrami, které lze využít při práci s menšími dětmi, následují činnosti vhodné pro starší děti.

brož., 184 s., 197 Kč

OBSAH

Neklid a agresivita
 Co je to hra a kde jsou hranice mezi hrou a skutečností?
 Rozehřívací, aktivizační hry
 Rozehřívací hry s umělým konfliktem
 Hry na soustředění a zklidnění
 Poznávací a edukativní hry
 Autentické hry
 Modelové hry
 Hry pro zdravé sebeprosazení
 Asertivní práva
 Uplatnění her ve škole

Mgr. Anna Pekárková
PŘEMÝŠLÍME O HODNOTÁCH

© Projekt Odyssea, 2007
www.odyssea.cz

ISBN 978-80-87145-18-0